

דינים ומנהגים

חג חנוכה הוא אחד החגים הישראלים הכי נחגגים ומקובלים. הוא נחגג ברוב יחס על ידי יהודים בארצות נוצריות בשל קרבתו לחג המולד ובישראל הוא נחשב לחג דתי, חברתי ולאומי. משפחות רבות מכל הזרמים, העדות והאמונות מדליקות חנוכייה וברבים מהמוסדות מציינים את החג. בגנים ובבתי הספר, במקומות עבודה, במתנ"סים ובמשרדי ממשלה וכו'.

מהות חג החנוכה

את חנוכה חוגגים שמונה ימים החל מכ"ה בכסלו. החג מציין את מרד החשמונאים ואת ניצחונם על היוונים ועל המתיוונים ומסמל את טיהור המקדש וחנוכת המזבח. החג נקבע לאות הודיה ושמחה על חידוש עבודת הקודש בבית המקדש. חנוכה הוא חג דתי ולאומי כאחד משום שבזכות גבורת החשמונאים חודשה הריבונות היהודית בירושלים והתאפשרה חנוכת המזבח. בעת החדשה אימצה התנועה הציונית את ההיבט הלאומי של החג. חג החנוכה הפך לסמל לגבורה יהודית וליכולתו של העם היהודי לנצח את אויביו, למגר את ההתבוללות ולחדש את הריבונות על ארץ ישראל. החג, שאינו נזכר במקרא, הוא האחרון בחגים המסורתיים שמצוין בלוח השנה היהודי.

השמות השונים של חג החנוכה: מקורות ופרשנויות

- **חג החנוכה** מקור השם חנוכה מחנוכת המזבח. הסבר נוסף מדבר על 'חנו כ"ה': בכ"ה בכסלו חנו ישראל מאויביהם.
- **חג האורים** ההיסטוריון יוסף בן מתתיהו (יוספוס פלביוס) מכנה כך את חג החנוכה בספר 'קדמוניות היהודים'. שם זה מבטא גם את מצוות הדלקת נרות חנוכה. סמלים רבים נקשרו בחג האורים, מרבים להשתמש בו בנרות ובלפידים ולשיר שירים על אור וחושך.

האמנם שמונה ימים היה נס?

אמנם פסח הוא החג של ארבע הקושיות אבל חג החנוכה זכה בקושיה משלו. קושיה גדולה ומפורסמת נקראת "קושיית הבית יוסף" (ר' יוסף קארו, צפת המאה ה-15) ולפיה:

הדלקת נר חנוכה נקבעה לשמונה ימים לזכר נס הנרות, פך השמן שהספיק ליום אחד ודלק שמונה ימים. לפי דברים אלה, הנס היה רק שבעה ימים כיוון שעבור היום הראשון היה מספיק שמן. אם כך, מדוע התקינו הדלקת נרות חנוכה לשמונה ימים?

ה"בית יוסף" מתרץ שלושה תירוצים, אולם אחריו עוד התעסקו והתפלפלו בקושיה רבים וטובים.

- את הפך האחד חילקו לשמונה חלקים עבור שמונה ימים. הנס ארע כיוון שכל חלק קטן חולק בדיוק (1/8) מהפך האחד הספיק לדלוק יום שלם.
- בלילה הראשון שמילאו את המנורה עם כל השמן שיהיה בפך.
- הנס ארע ביום הראשון לאחר שדלקה כל הלילה התמלאה המנורה שוב בשמן, וכך בכל לילה.
- מיד כשמילאו את המנורה בשמן, התמלא הפך שוב.

חג חנוכה במקורות: מוזכר בספרים החיצוניים

חג החנוכה מוזכר בספרי החשמונאים (מקבים) א' ו-ב'. אלו ספרים חיצוניים שהשתמרו ביוונית ותורגמו לעברית בעת החדשה.

"אז אמרו יהודה ואסיו: הנה נגפנו איבינו, נעלה לטהר את המקדש ולחנכו... אחר-כך לקחו אבנים שלמות על פי התורה, ובנו מזבח חדש... בנו את המקדש ואת אשר בתוך הבית... וביום חמשה ועשרים לחדש התשיעי הוא חדש כסלו... הקריבו קרבן על פי התורה על מזבח העולה החדש אשר עשו... שמנה ימים חגגו את חנכת המזבח... ותגדל השמחה עד מאד בעם, וחרפת הגויים סרה. יהודה ואסיו וכל קהל ישראל קבעו לחג את ימי חנכת המזבח במועדם בכל שנה ושנה לשמונה ימים מיום חמשה ועשרים לחדש כסלו בשמחה וששון." (חשמונאים א' פרק ד' ל"ו-ס"א. תרגום מיוונית: אליה שמואל הרטום)

משרד החינוך

מנהגי חג החנוכה

תפילות

בכל אחד מימי החנוכה קוראים בבית הכנסת "הלל", כמו בראש חודש ובשלושת הרגלים. בנוסף, בכל אחת מתפילות העמידה ובכל עת שאומרים את ברכת המזון מוסיפים את תפילת "על הניסים".

דמי חנוכה

דמי חנוכה היו במקורם מנהג חינוכי שנועד לחנך את הילדים לתת מעשר מכספם לצדקה. יש אומרים שהמנהג התפתח גם בגלל הקרבה של חנוכה לחג המולד והרצון לתת לילדים היהודים בגולה מתנות כפי שקיבלו הילדים הנוצרים.

חנוכה נוהגים לתת לילדים מעות. סבורים שהמנהג מקורו בגולה, ושהוא נוצר כדי למנוע מילדי היהודים לקנא בשכניהם הנוצרים המקבלים מתנות בחג המולד, הסמוך לחג החנוכה. יש הטוענים שמנהג דמי החנוכה מקורו בשמחת היהודים על כך שאנטיוכוס הצהיר על זכותו של שמעון החשמונאי לטבוע מטבעות, דבר שסימל את עצמאות ממלכת חשמונאי.

בתחילה נהגו להעניק דמי חנוכה לרבנים כתמיכה כספית, ומאוחר יותר התרחב המנהג והחלו מעניקים דמי חנוכה גם לילדים.

משהוקמה המדינה ניתן היה לתת דמי חנוכה במטבעי ישראל שעליו סמל ישראל. עד אז ניתנו דמי חנוכה במטבעות של הארצות שבהן שהו היהודים, מטבעות שעליהם לא היו מסמלי ארץ ישראל. בעשורים האחרונים מנפיק בנק ישראל לקראת חג החנוכה סט מטבעות שעל צדו האחד מוטבעת חנוכייה ועל צדו האחר מוטבע הערך הנקוב של המטבע. תושבי ישראל קונים מטבעות אלה ומעניקים אותם בחג לילדיהם כדמי חנוכה.

מדי שנה סמוך לחנוכה נוהגות חברות הממתקים בארץ לייצר מטבעות שוקולד כסמל מתוק ומשעשע לדמי חנוכה.

מנהג מתן דמי חנוכה שונה במקצת בעדות השונות: בקהילות בבל, אלג'יר ובוכרה נהגו להכין עוגות דבש ולהסתיר בתוכן מטבעות כסף וזהב; בקהילות אשכנז היו נותנים לילדים כסף.

לקוח מתקליטור "כל שנה מחדש - מאגר חגי ישראל"

משרד החינוך

הדלקת נרות

המצווה הנהוגה ביותר בחג החנוכה היא הדלקת נרות. מדליקים נר אחד ביום הראשון עד לשמונה ביום האחרון. על פי בית שמאי מתחילים בשמונה נרות ויורדים בהדרגה. ואולם ההלכה נפסקה לפי בית הלל. הדלקת הנרות מלווה בברכות ובדרך כלל גם בשירי חנוכה.

מי מדליק?

הכול חייבים בהדלקת נר חנוכה - נשים, גברים וילדים שהרי כולם היו שותפים לאותו הנס. "מצות נר חנוכה מצוה חביבה היא עד מאד וצריך אדם להזהר בה כדי להודיע הנס"... (הרמב"ם הלכות חנוכה פ"ד 12) "אפילו עני המתפרנס מן הצדקה שואל או מוכר כסותו ולוקח שמן ונרות ומדליק". (שולחן ערוך הלכות חנוכה דף ק"פ עמוד א')

כמה נרות מדליקים?

מנהגים שונים היו נהוגים בישראל בדרך הדלקת נרות החנוכה. במסכת שבת מוצגות שלוש דרכים אפשריות לקיום מצות הדלקת הנר: "נר איש וביתו" - בכל יום משמונת ימי החנוכה די שאיש אחד ידליק נר אחד בעבור כל בני משפחתו. דרכם של המהדרין - אלה המקיימים את המצווה בהידור: "נר לכל אחד" - בכל יום משמונת ימי החנוכה על כל אחד ואחד מבני הבית להדליק נר. דרכם של המהדרין מן המהדרין - אלה המקיימים את המצווה בהידור רב. בית שמאי גורס: "פוחת והולך"; בית הלל גורס: "מוסיף והולך". לשון אחר: על פי בית שמאי סדר הדלקת הנרות הנו סדר יורד - בערב החג הראשון יש להדליק את כל שמונת הנרות, ואילו בערב החג השמיני יש להדליק נר אחד בלבד. לעומת זאת, על פי בית הלל "מעלין בקודש ואין מורידין", ומשום כך סדר הדלקת נרות החנוכה הנו סדר עולה - ביום הראשון מדליקים נר אחד, וביום השני שניים וכך הלאה עד שביום השמיני מדליקים שמונה נרות. בימינו נוהגים להדליק נרות על פי ההלכה של בית הלל - "המהדרין מן המהדרין", "מוסיף והולך".

היכן מדליקים?

על פי המצווה יש להציב את החנוכייה בגובה שאינו נופל משלושה טפחים מגובה הקרקע ושאינו עולה על עשרה טפחים מגובה הקרקע, כלומר לא גבוה מדי ולא נמוך מדי, וזאת על מנת שייראה אור הנרות ויתפרסם מעשה הנס. על פי המצווה יש להדליק את נרות החנוכה במקום הפונה לרשות הרבים, בפתח הבית, בחצר, או על אדן החלון. זאת על מנת שייראה אור הנרות ויתפרסם מעשה הנס ברבים. יש להציב את החנוכייה סמוך לצד שמאל של הכניסה לבית, וזאת על מנת שתהא המזוזה מימין ונר החנוכה משמאל, ויהיה האדם מוקף במצוות.

במה מדליקים?

כל השמינים כשרים להדליק בהם ובלבד שיהא אורם זך ונקי. מהודר להדליק החנוכייה בשמן זית זך, זכר לנס פך השמן. אם אין שמן זית, אפשר להדליק בנר, רצוי בנר שעווה שאורו צלול כשמן. כל הפתילות כשרות להדלקה, אך על פי המצווה יש להשתמש בפתילות צמר גפן או בחוטי פשתן שדולקים יפה. במהלך החג מותר להשתמש בשמן ובפתילות שימוש חוזר, עד שיכלו.

משרד החינוך

זמן ההדלקה

הזמן שבו יש להדליק נר חנוכה הוא עם שקיעת החמה. אם לא מספיקים להדליק בזמן, מותר להדליק "עד שתכלה רגל מן השוק" (כלומר, כל עוד נראים עוברים ושבים ברחוב). בערב שבת מדליקים תחילה את נרות החנוכה ולאחר מכן את נרות השבת. במוצאי שבת סדר ההדלקה שונה: בבית מדליקים תחילה את נר ההבדלה ולאחר מכן את נרות החנוכה, ואילו בבית הכנסת מדליקים תחילה את נרות החנוכה ולאחר מכן את נר ההבדלה. נרות החנוכה צריכים לדלוק לפחות חצי שעה, משום כך יש ליצוק לחנוכה כמות שמן שתספיק לבערה של חצי שעה לפחות. לא דלקו הנרות חצי שעה - לא התקיימה המצווה. בערב שבת, מדליקים נרות מוקדם מהמקובל, קודם שקיעת החמה, לכן יש לדאוג שכמות השמן בחנוכה תספיק לבערה של שעה וחצי, וזאת על מנת שידלקו הנרות חצי שעה לאחר שקיעת החמה.

סדר הדלקת הנרות

את נרות החנוכה מדליקים מדי ערב, בכל שמונת ימי החג. את הנרות בחנוכה מניחים מימין לשמאל, אולם סדר הדלקת הנרות הוא משמאל לימין: בערב הראשון מדליקים את הנר הימני ביותר; בערב השני מציבים לשמאלו נר ומדליקים אותו תחילה. מברכים תחילה על הנר החדש. את הנרות יש להעמיד בשורה ולא במעגל. יש להקפיד שבין הנרות ישמרו רווחים, וזאת על מנת שלא יהיו להבותיהם שלהבת אחת.

נר נוסף על נרות החנוכה הוא השמש. בעזרת השמש אנו מדליקים את הנרות, היות ואין אנו רשאים להשתמש בנרות החנוכה אלא לראותם בלבד. מקומו של השמש שונה במקצת משאר הקנים בחנוכה, כדי להבדילו מן הנרות האחרים.

סדר הברכות

בזמן הדלקת הנרות מברכים:

ברכת הנר:

בָּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל חֲנֻכָּה:
ברכת הנסים: בָּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁעָשָׂה נִסִּים לְאַבְרָהָם בְּיָמָיו הֵם בְּזִמְנֵי הַזֶּה:
ברכת הזמן: (רק ביום הראשון): בָּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁהַחֲנֻכָּה וְקִיּוּמָנוּ וְהַגִּיעוּנוּ לְזִמְנֵי הַזֶּה:

אחרי הדלקת הנרות אומרים "הנרות הללו":

הַנְּרוֹת הַלְלוּ אֱנוּ מְדַלְקִין עַל הַנִּסִּים וְעַל הַנְּפִלְאוֹת וְעַל הַתְּשׁוּעוֹת וְעַל הַמְּלַחְמוֹת, שֶׁעָשִׂיתָ לְאַבְרָהָם בְּיָמָיו הֵם בְּזִמְנֵי הַזֶּה. עַל יְדֵי כְּהֵנִיף הַקְּדוֹשִׁים. וְכָל מִצְוֹת שְׁמוֹנֵת יְמֵי חֲנֻכָּה, הַנְּרוֹת הַלְלוּ קִדְּשָׁנוּ אֶתְּךָ וְאֵין לָנוּ רְשׁוֹת לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם, אֲלָא לְרְאוֹתָם בְּלִבְד. כְּדֵי לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל עַל נְסִיךְ וְעַל נְפִלְאוֹתֶיךָ וְעַל יְשׁוּעָתְךָ. (מסכת סופרים פרק כ)

מנהג לחג

נשים נוהגות שלא לעשות מלאכה כל זמן שהנרות דולקים. בחלק מקהילות ספרד נוהגות הנשים שלא לעשות מלאכה כל ימי החנוכה.

רמז לחג החנוכה בתורה

המילה אור מופיעה בתורה 36 פעמים - כנגד 36 צדיקים וכנגד מדליקים 36 נרות בחנוכה (להוציא השמש). אם נמנה את המלים, בספר בראשית פרק א', החל מן המלה הראשונה ואילך, נמצא כי המלה העשרים וחמש (כ"ה) היא המלה אור. (שמעון אביגל, פרפראות בשבעה שערים).

חביבה מצוות הדלקת נרות החנוכה

במהלך ההיסטוריה, בתקופות הקשות ביותר ובתנאים בלתי אפשריים, סיכנו היהודים את נפשם כדי לקיים את מצוות הדלקת נרות החנוכה. בשנת 1839 בעיר משהד שבצפון מזרח פרס, חיו היהודים כאנוסים. על אף שהיה עליהם להסוות את יהדותם בכל דרך אפשרית, מאחר וחשיפת יהדותם הייתה עולה להם בחייהם, לא ויתרו היהודים על מצוות הדלקת נרות חנוכה. הם הסתכנו ובסתר, מאחורי חלונות מוגפים הדליקו את הנרות.

אסיר ציון יוסף בן משה מנדלוביץ אשר נידון בברית המועצות ל-12 שנות מאסר ולעבודת פרך, לא ויתר על הדלקת נר חנוכה גם בהיותו מאחורי סורג ובריח. מספרים כי בהיותו בכלא חקק משה חנוכה על קיר הצינור, ומחוסים שתלש מבגדו עשה פתילות. לאחר זמן כתב בצער עמוק שלמרות כל מאמציו, לא דלקו הפתילות כראוי (מפי שמעון גריליוס, דע את יהדותך, גיליון קכ"ב)

היה זה בזמן מלחמת העולם השנייה, במחנה ההשמדה אושוויץ. כשהגיעו ימי החנוכה, הצליחו מספר בחורים יהודים מארצות שונות להשיג נר אחד, נר שהיה בעבורם יקר ערך ורב משמעות. בלילה הראשון של חנוכה התכנסו כולם בצריף הנוער והדליקו את הנר בהיחבא על אחד הדרגשים העליונים. הנר הדולק

משרד החינוך

חיזק את ביטחונם בצור ישראל, והדליק בלבם תקוות לעתיד טוב יותר (הרב סיני אדלר, כתב יד בארכיון "יד ושם", מתוך: "אני מאמין" / מ' אליאב).

ועוד על... מעוז צור

אחרי שמברכים על נרות החנוכה ואומרים "הנרות הללו", בעדות אשכנז נוהגים לשיר את הפיוט "מעוז צור", ובעדות המזרח נוהגים לומר "מזמור שיר חנוכת הבית לדוד" (תהילים ל). מחברו של פיוט זה הוא יהודי ששמו מרדכי אשר חי בגרמניה במאה השלוש-עשרה. הפיוט שופע אמונה, והוא מעביר מסר האומר תקווה: כשם שהקב"ה הושיענו בעבר כך הוא יוסיף להושיענו בעתיד. שמו של המחבר מופיע כאקרוסטיכון בראש כל אחד מחמשת הבתים. בבתים 2-5 בפיוט מתוארים מאורעות היסטוריים ופורענויות שעברו על העם היהודי על-ידי מצרים, בבל, המן ויוון, ואת התשועה שהביא ה' על עמו. בבית השישי ניתן לזהות רמזים למסע הצלב השלישי שהביא על ירושלים פרידריך הראשון (המכונה בארבארוסה על שום זקנו האדום). האות הראשונה בשלוש המילים הראשונות בבית זה יוצרות את המילה "חזק" - "חשוף זרוע קדשך"-ביטוי לאמונה שהגאולה בוא תבוא.

על פי תוכנו של הפיוט ניתן היה לשיר אותו גם בפסח וגם בפורים היות והוא מתאר צרות שאירעו לעם ישראל על ידי חיל פרעה, (פסח) ועל ידי אגגי בן המדתא-המן. (פורים). אך הפיוט יוחד בכל זאת לחנוכה. משום שבחנוכה אין אנו קוראים טקסט מן המקרא כדי לשבח ולהודות לאל כפי שעושים בפורים ובפסח. שבפורים מברכים את האל המושיע בסיומה של קריאת המגילה ובפסח מציינים את תשועת ה' במהלך קריאת ההגדה.

לקוח מתקליטור "כל שנה מחדש - מאגר חגי ישראל"

משרד החינוך

מאכלי החג

כדי להעלות על נס את נס פך השמן אוכלים בחנוכה לפחות שני מאכלים העשויים שמן, סופגניות ולביבות. אפשר למצוא סופגניות מיוחדות שלהן ציפויים ומילויים – אבל נראה שהרוב אוהבים סופגנייה עם ריבת תות חמה.

מאכלי חלב

ספר יהודית הוא "ספר חיצוני" שלא נשמר כאחד מכתבי הקודש היהודיים. כיוון שכך לא נשמר הספר בשפתו המקורית, עברית, וכמעט אין לו זכר במסורות יהודיות קדומות (כגון חז"ל). במסורות יהודיות נכרך הספר בסיפור חנוכה. כש'נבוכדנצר' הפך לאנטיוכוס אפיפנס, בו נלחמו היהודים תחת הנהגת החשמונאים. הסברה אומרת, כי מאחר והוולגטה (תרגום התנ"ך ללטינית) תירגמה את כל הספר כאילו התרחש בתקופת החשמונאים, הושפעה ממנה המסורת היהודית.

הקשר בין מסורת יהודית לבין מאכלי גבינה הוא בכך שעל פי המסורת יהודית בדומה ליעל השקתה יהודית בחלב את הולופרנס, שר הצבא של נבוכדנצר, והוא נרדם וכך יכלה להתיז את ראשו מעליו. בספר המקורי, כפי שתורגם ליוונית לא הופיעו כל מאכלי גבינה אלא יין. ייתכן שבאחד התרגומים של הספר הופיעה גבינה, ומשם מקור המנהג.

בקהילות יהודיות רבות בארצות ערב היה נהוג לציין את ראש חודש טבת שחל בחנוכה כחג הבנות - "עיד אל בנאת". בעוד הגברים שמחים על גבורת החשמונאים שמחות הנשים על גבורתה של יהודית. בחג זה היו נהוגים מנהגים שונים ביניהם הענקת מאכלי גבינה לנשים.

לביבות וסופגניות

ניחוח הלביבות והסופגניות המטוגנות הוא אחד ממאפייניו האהובים של חג החנוכה. הלביבות והסופגניות הן מאכלים מסורתיים לחנוכה, ומטגנים אותן בשמן עמוק לזכר נס פך השמן. סיבה נוספת שבגללה אוכלים מאכלים מטוגנים טמונה באותיות ש"ן, מ"ם ונ"ן המופיעות במילים חשמונאים, שמונה (ימי החג) ושמעון (מבני החשמונאים שבתקופת הנהגתו הושגה החירות המדינית).

המטבחון - סופגניות

חני נחמיאס מארחת ילדים ומלמדת מתכון מתוק במיוחד. אתם מוזמנים ללמוד כיצד להכין סופגניות עם הדרכה מצולמת לכבוד חג החנוכה.

<https://youtu.be/K5ZFoJXSiUM>

מעשה בלביבות

השיר "חנה זלדה" בביצוע חגיגי לכבוד החנוכה.
<https://youtu.be/tcUc8GaL2nk>

משרד החינוך

סביבונים

הסביבון הוא משחק ילדים. בישראל כתובות על הסביבון ארבע אותיות נ', ג', ה' ו-פ', המציינות את המילים "נס גדול היה פה". מחוץ לישראל כתובות על הסביבון האותיות נ', ג', ה', ו-ש', המציינות את המילים "נס גדול היה שם".

משחק הסביבון הוא עתיק יומין והוא היה נפוץ בקרב עמים קדמוניים כמו הבבלים, המצרים היוונים והרומאים.

לשאלת מקורו של משחק הסביבון תשובות אחדות

יש הטוענים כי מקורו של המשחק בתקופת בית שני. בימי גזרות אנטיכוס נתנו לילדים סביבונים כדי שישחקו בהם בכל עת שבה נראו יוונים מתקרבים. על פי סברה זו מטרת המשחק בסביבון הייתה להסוות את לימודי התורה.

יש הטוענים כי המשחק בסביבון הוא גלגול של משחק הימורים גרמני שבו שיחקו יהודים רבים ואף הפסידו כספים. על סביבון ההימורים היו חרותות ארבע אותיות: N, G, H, S. האות N פירושה "נישט" - לא זכית בכלום; האות G פירושה "גנץ" - זכית בכל הכסף; האות H פירושה "הלץ" - זכית במחצית מן הכסף; והאות S פירושה "שטל" - המתן תור אחד.

יש הטוענים שארבע האותיות שעל הסביבון הן ראשי תיבות של המילים נשיא גדול היה שמעון, ושהכוונה היא לשמעון החשמונאי.

חכמי התורה, שהתנגדו למשחקי הימורים, ניסו למנוע את משחק הסביבון, ומשראו שאין באפשרותם לעשות זאת, הפכו אותו למשחק געגועים לארץ. האותיות שעל פאות הסביבון הן ראשי תיבות של המשפט: נס גדול היה שם. המילה "שם" מציינת את הכמיהה לארץ. בארץ ישראל החליפה את "שם" המילה "פה".

סביבון אחד ושמות לו רבים

עד לפני כשבעים שנה לא היה לסביבון שם עברי מוסכם, והכינוי "סביבון" לא היה ידוע.

דרידל - בפי יהודי מזרח אירופה שדיברו יידיש.

מגדל עוז - כך נקרא הסביבון בספר תקופת החגים שבו מתואר חג החנוכה: "ונערי החדר משחקים במגדל עוז מוצק עשוי בדיל או עופרת".

חזרזר - בספרו בימים ההם כתב מנדלי מוכר ספרים: "בליל חנוכה הקטנים מגלגלים על השולחן את החזרזר, הוא כדור עופרת".

משרד החינוך

כרכר - המשורר ח"נ ביאליק כתב בשירו הידוע:

"מורי הביא כרכר לי

כרכר עופרת יצוקה

יודעים אתם לכבוד מה?

לכבוד החנוכה"

סבסב - אברהם אברונין, המורה ללשון, המציא את השם סבסב.

גלגילון - כינוי שבו השתמש הסופר יעקב שטיינברג.

פרפרה - מילה שציין יהודה גור במילונו, כנראה בהשפעת המילה הערבית "פורפרה" שהיא אף שם של משחק.

סביבון - שני אנשים טוענים לזכויות על השם סביבון: האחד הוא זילברוש שפרסם את השם בתחילת המאה בעיתון העברי "הצפירה"; השני הוא איתמר בן אב"י, בנו של אליעזר בן יהודה שטוען שהמציא את המילה בהיותו בן 5.

לקוח מתקליטור "כל שנה מחדש - מאגר חגי ישראל"